

TL 2037 Türklerin Moğol ve Tunguz Kökenli Komşuları

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

1. Hafta.

Dersin Amacı:

Dersin Çerçevesi:

Tunguzların bir kolu olan Evenkler kendi içerilerinde de farklı kollara ayrılmaktadırlar. Bu nedenle den ötürü Tunguz / Evenk veya lokal etnonimlerin kullanılışı literatürde de zaman zaman karışık bir hale gelmektedir.

V.A. Tugolukov Tunguzların farklı etnografik grupları üzerine yapılan çalışmaları değerlendirmiş ve "bir halk – bir çok isim" şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.

Bu çalışmanın amacı böyle bir değerlendirmeden yola çıkarak farklı bölgelerde oldukça dağınık bir boy sistemine ve bu sistem içerisinde birbirinden farklı pek çok bölgesel etnografik topluluk oluşturan geleneksel Evenk toplumunun geçirmiş olduğu tarihi ve siyasal süreç içerisinde nasıl bir değişim geçirdiğinin incelenmesidir.

V.A. Tugolukov'un bu değerlendirmesinden yola çıkan çalışmamızda sırası ile önce Evenklerin yaşadıkları coğrafya ve etnonim sorunu, dil, etnogenez, inanç ve sosyal yapı gibi olgular incelenerek geleneksel Evenk toplumunun sosyal yapısının analizi hedeflenmiştir.

Daha sonraki bölümde ise Evenklerin içerisinden geçtikleri sosyal sürecin Evenk toplumunun yapısını nasıl ve ne şekilde değiştirdiği incelenecektir.

Evenklerin Dağılımı

Evenklerin Coğrafi Dağılımı ve Evenkler İçin Kullanılan Etnonimler.

Evenklerin yaşadıkları coğrafya ele alındığı zaman oldukça geniş bir alan karşımıza çıkmaktadır. Evenkler geniş bir coğrafya içerisinde pek çok farklı etnik grup ile de tarih boyunca birlikte yaşamışlar ve bu gruplar ile iletişime girmişleridir.

Bu geniş coğrafya incelendiği zaman batıda Ob ve İrtiş nehirleri. Doğuda Ohot denizi kıyıları ve Sahalin adası. Güneyde Angara nehrinin yukarı bölgeleri, Baykal ve Amur nehri havzası. Kuzeyde ise Kuzey Buz Denizine kadar uzanan bir bölge ortaya çıkar. Bugün Rusya Federasyonunun sınırları içerisinde yer alan bu alanın dışında Çinin kuzey doğusunda Mançurya (Hingana) bölgesi ve Moğolistanın üst İro ve Bur-Nur gölü etrafında da Evenkler tarihsel olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Rusya Federasyonu içerisinde Evenklerin idari olarak yaşadıkları bölgeler (rayon) incelenecek olursa;

Tümen ve Tomsk Oblastları, Krasnoyars Krayında (Turuhanskiye Rayonu ve Evenk National Okruk, Baykitskim, İlimpiyskimi ve Tunguso-Çunskim), Taymır milli okrugun da (Dudunskim ve Avamskiye rayonları).

İrkutsk Oblastın da bulunan Evenk bölgeleri (rayon) (Bodaybinskiye, Katangskiy, Kaçugskiye ve Kirenskiy).

Çita Oblastın da bulunan Evenk bölgeleri (rayon) (Kalarskiye, Tungiro-Olekminskiye, Tungokoçenskiye).

Amur Oblastında bulunan Evenk bölgeleri (rayon) (Djeltulakskiye, Nyukjinkiye, Zeyskiye, Zeysko-uçurskiye, Verhne-Bureinskiye, Verhne-Selemdjinskiye).

Buryatya da bulunan Evenk bölgeleri (rayon) (Barguzinskiye, Bauntovskiye ve Severo Baykal'skiye).

Yakutistan da bulunan Evenk bölgeleri (rayon) (Olekminskiye, Tokkinskiye, Tommotskiye, Ust'-Maiskiye, Aldanskiye, Uçurskiye, Timpgonskiye, Verhne-Kolimskiye).

Bunun dışında Habarov ve Sahalin bölgelerinde de Evenkler bölgeleri bulunmaktadır.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2014). Evenklerin Toplumsal ve Siyasal Dönüşümleri. *Siberian studies (SAD)*, 2(5), s. 75-96.

Yardımcı Kaynaklar

Atknine V (1997) The evek' Language from the Yen'ses' to Sakhalin // Northern Minority Languages: Problems of Survival Senri Ethnological Studies (44) ss 109-121.

Narodı Sibiri, (1956) Pod Obşey Redaktsiey: S.P. Tolstova çelena – korrespondenta an SSSR, Narodı Mira Etnografiçeskiye oçerki, Moskva, Leningrad: İzdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, S 701-741.

Sirina A.A. (2012) Evenki i Evenı v sovremennom mire – Samosoznaniye, prirodopl'zovaniye, mirovozzreniye, Moskva: İzdatel'skaya firma «Vostoçnaya literatura».

Tugolukov V.A. (1980) Etničeskiye korni tungusov, otvetstvenniy redaktor I.S. Gurvič, Enogenez narodov severa, Moskva: Izdatel'snvo «Nauka» Akademiya nauka SSSR, institut etnografii imeni N.N. Mikluho-maklaya.